

Starpniecība dalībvalstīs - Polija

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesēn tika atjaunināta oriģinālvalodas [pl](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējis.

Tā vietā, lai vērstos tiesā, kāpēc nemēģināt atrisināt strīdu, izmantojot mediāciju? Tas ir alternatīvs strīdu izšķiršanas (ASI) līdzeklis, ar kura palīdzību mediators palīdz strīdā iesaistītajiem panākt vienošanos. Polijas valdība un praktizējoši juristi apzinās mediācijas priekšrocības.

Ar ko sazināties?

2010. gadā Tieslietu ministrijā tika izveidota par mediācijas jautājumiem atbildīga nodaļa; pašlaik tā darbojas kā **Noziedzīgos nodarījumos cietušo un mediācijas veicināšanas nodaļa** (*Wydział ds. Pokrzywdzonych Przystępstwem i ds. Promocji Mediacji*) Starptautiskās sadarbības un cilvēktiesību departamentā. Vispārīga informācija par darbībām mediācijas jomā ir atrodamā [Tieslietu ministrijas](#) (*Ministerstwo Sprawiedliwości*) mājas lapā.

Aizvadītajos gados Tieslietu ministrija ir pievērsusi īpašu uzmanību jautājumiem, kas saistīti ar mediācijas un citu alternatīvu strīdu izšķiršanas veidu veicināšanu un popularizēšanu Polijā un tieslietu sistēmas efektivitātes un tās pieejamības pilsoņiem uzlabošanu.

2010. gadā pēc ministrijas iniciatīvas tika izveidots **mediācijas koordinators tīkls**. Pašlaik astoņās apelācijas tiesās, visās reģionālajās tiesās un sešos rajona tiesu apgabalos darbojas 120 koordinatori (tiesneši, probācijas darbinieki un mediatori).

Attiecībā uz konsultācijām un atzinumiem tieslietu ministrs sadarbojas ar **Sociālo padomi strīdu un konfliktu alternatīvās izšķiršanas jautājumos** (*Spoleczną Radą ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów*) ("ASI padome", e-pasts: adr_rada@ms.gov.pl), kurai ir būtiska loma mediācijas veicināšanā un saziņā starp centrālo valdību, tieslietu sistēmu un mediatoriem vides jomā.

Sākotnēji to izveidoja ar Ministra 2005. gada 1. augusta rīkojumu kā struktūru, kas ministram sniedz padomus par jautājumiem, kuri saistīti ar konfliktu un strīdu alternatīvu izšķiršanu plašākā nozīmē. Padomes pirmā pilnvaru termiņa laikā tika sagatavoti šādi dokumenti:

- [Polijas Mediatoru ētikas kodekss](#) (*Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich*) (2008. gada maijs);
- [Mediatoru apmācības standarti](#) (*Standardy Szkolenia Mediatorów*) (2007. gada oktobris);
- [Mediācijas un mediācijas procesa norises standarti](#) (*Standardy Prowadzenia Mediacji i Postępowania Mediacyjnego*) (2006. gada jūnijs).

ASI padomi uz otro pilnvaru termiņu iecēla ar Tieslietu ministra 2009. gada 3. aprīļa rīkojumu (grozīts ar Tieslietu ministra 2011. gada 1. jūlija rīkojumu). Svarīgākais dokuments, kuru ASI padome sagatavoja šajā pilnvaru termiņā, ir [Pamati sistēmiskām izmaiņām](#) (*Założenia do zmian systemowych*) (2012. gada marts).

Pašlaik ASI padomes sastāvā ir 23 pārstāvji no zinātnes aprindām un pieredzējuši praktizējoši mediatori, kā arī nevalstisko organizāciju, akadēmisko institūciju un pārvaldes iestāžu pārstāvji.

Padomes pilnvarās visupirms ir ieteikumu sagatavošana par noteikumiem, kas attiecas uz valsts alternatīvās strīdu izšķiršanas sistēmas darbību, kā arī:

- ASI sistēmas pielāgošana ES tiesību aktu prasībām,
- vienota mediācijas modeļa izveidošana Polijas tiesību sistēmā,
- mediācijas procesa standartu veicināšana,

- tiesu iestāžu un to darbinieku, tiesībsardzības iestāžu un sabiedrības informēšana par ASI mehānismiem kā konfliktu risināšanas metodi,
- institucionālās vides izveidošana, kurā var attīstīties noteiktas ASI formas,
- citu *ad hoc* projektu īstenošana mediācijas izvēšanai Polijā.

Pastāv liels skaits valdības organizāciju un nevalstisko organizāciju un uzņēmumu, kuriem ir svarīga loma mediācijas veicināšanā un tās iekšējo standartu izstrādē. Šīs organizācijas nosaka savus standartus attiecībā uz apmācību, prasības kandidātiem, kuri vēlas kļūt par mediatoriem, mediācijas metodes, ētikas standartus un profesijas paraugpraksi. Šie noteikumi ir iekšēji, un tie attiecas tikai uz mediatoriem, kuri ir šo organizāciju biedri.

Lielākās asociācijas ir šādas:

- [Polijas Mediācijas centrs \(Polskie Centrum Mediacji\)](#),
- [Ģimenes mediatoru asociācija \(Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych\)](#),
- Polijas Mediatoru asociācija (*Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów*),
- ["Partners Polska" mediācijas centrs \(Centrum Mediacji Partners Polska\)](#),
- [Polijas Šķīrējtiesu asociācija \(Polskie Stowarzyszenie Sądownictwa Polubownego\)](#),
- Apakšsilēzijas Mediācijas centrs (*Dolnośląski Ośrodek Mediacji*).

Institucionalizētas darbības mediācijas veicināšanai veic arī profesionālas struktūras, tostarp:

- [Galvenās advokātu kolēģijas mediācijas centrs \(Centrum Mediacyjne przy Naczelnej Radzie Adwokackiej\)](#),
- [Nacionālās advokātu biedrības komercmediācijas centrs \(Centrum Mediacji Gospodarczej przy Krajowej Izbie Radców Prawnych\)](#),
- atsevišķu reģionālo advokātu biedrību mediācijas centri (*Okręgowa Izba Radców Prawnych*),
- atsevišķu reģionālo notāru padomju mediācijas centri (*Okręgowa Rada Notarialna*).

Nevalstiskām organizācijām, statūtos noteikto pienākumu ietvaros, kā arī universitātēm var būt pastāvīgu mediatoru saraksti (*stały mediator*). Informāciju par sarakstiem un centriem sniedz rajona tiesu priekšsēdētāji. Sarakstus ar mediatoriem, kas veic mediāciju krimināllietās un lietās, kuras saistītas ar nepilngadīgajiem, nodrošina rajona tiesu priekšsēdētāji.

Kurās jomās mediācija ir pieļaujama un/vai tiek visbiežāk izmantota?

Mediācijas ceļā var izšķirt strīdus vairākās jomās. Saskaņā ar Polijas tiesību aktiem mediāciju var izmantot šādās jomās:

- civillietās,
- komercietās,
- darba tiesību lietās,
- ģimenes tiesību lietās,
- nepilngadīgo lietās,
- krimināllietās,
- tiesu-administratīvajās lietās.

Sīkāka informācija par mediāciju ir atrodamā [Tieslietu ministrijas sagatavotajās un izplatītajās brošūrās un skrejlapās](#)

Pašlaik mediācija visplašāk tiek lietota civillietās un komercietās. Laikposmā no 2011. līdz 2012. gadam visstraujākais mediācijas izmantošanas pieaugums bija vērojams ģimenes tiesību un komercietību jomā.

Vai ir jāievēro īpaši noteikumi?

Mediācija ir veids, kā brīvprātīgi izšķirt strīdus un konfliktus, un to veic, pamatojoties uz:

- mediācijas līgumu (**ārpustiesas mediācija**),
- tiesas lēmumu nodot lietu mediācijai (**tiesas noteikta mediācija**).

Ja puses neizvēlas mediatoru, tiesa var iecelt mediatoru dalībai procesā no personu saraksta, kurām ir atbilstoša kvalifikācija. Krimināllietās un lietās, kurās ir iesaistīti nepilngadīgie, mediatoru ieceļ tiesa.

Uz mediāciju cita starpā attiecas Civilprocesa kodekss un Kriminālprocesa kodekss, Procesuālais likums lietās, kurās iesaistīti nepilngadīgie, un Civilprocesa izmaksu likums. Ir pieņemti arī sekundārie tiesību akti, kuros sīkāk reglamentēts mediācijas process noteikta veida lietās.

Attiecībā uz **nepilngadīgajiem** noteikumi paredz:

- nosacījumus, kas jāizpilda institūcijām un personām, kuras pilnvarotas veikt mediācijas procesu,
- institūciju un personu, kuras pilnvarotas veikt mediācijas procesu, reģistrācijas kārtību,
- mediatoru apmācību,
- kādā apmērā un saskaņā ar kādiem nosacījumiem mediatori var piekļūt lietas materiāliem,
- ziņojuma par mediācijas procesa progresu un iznākumu formātu un apjomu.

Noteikumi **krimināltiesību** jomā paredz:

nosacījumus, kas jāievēro institūcijām un personām, kuras pilnvarotas veikt mediācijas procesu;

- institūciju un personu, kuras pilnvarotas veikt mediācijas procesu, iecelšanu un atcelšanu;
- kādā apmērā un saskaņā ar kādiem nosacījumiem institūcijas un personas, kuras pilnvarotas veikt mediācijas procesu, var piekļūt lietas materiāliem;
- metode un procedūra, kas jāievēro mediācijas procesā.

Ģimenes lietās mediatoriem ir piemērojami papildu nosacījumi attiecībā uz viņu izglītību un pieredzi (psiholoģija, pedagoģiskā izglītība, socioloģija vai tiesībzinātne un praktiskās prasmes mediācijas veikšanā ģimenes lietās).

Īstenošanas noteikumos ir paredzēta mediatoru atlīdzība un atlīdzināmie izdevumi civilprocesā (sk. turpmāk – Kādas ir mediācijas izmaksas?).

Informācija un apmācība

Pamatinformācija par mediāciju Polijā ir atrodama [Tieslietu ministrijas tīmekļa vietnē](#), un tajā ietilpst izvilcumi no tiesību aktiem, kas attiecas uz mediāciju, starptautiskie tiesību akti mediācijas jomā un [ASI padomes sagatavotie dokumenti un ieteikumi](#), kā arī mediācijas idejas popularizēšanai publicēto plakātu elektroniskās versijas. [Tiek publicēta arī atjaunināta informācija par darbībām mediācijas veicināšanai](#) un darbībām valsts un reģionālā līmenī saistībā ar Konflikta risināšanas starptautisko dienu. Šajā tīmekļa vietnē apkopota arī [informācija, tiesību aktu tulkojumi un paraugprakse no citām valstīm](#).

Mediācijas jautājumi ir iekļauti vispārējā juridiskajā izglītībā, kā arī prokuroru un tiesnešu apmācībā, un tie ir iekļauti arī tiesnešu un prokuroru apmācības programmās *Tiesnešu un prokuroru valsts skolā (Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury)*.

Tieslietu ministrijas pasūtīta mediācijas koordinātoru apmācība, lai sagatavotos mediācijas koordinātoru lomai, ir veikta šādās jomās: komunikācija, komandas vadība un darbs ar mediatoriem.

Mediatori paši izvēlas, kurus no mediācijas centru, universitāšu un citu struktūru piedāvātajiem kursiem tie vēlas apmeklēt.

Tieslietu ministrija uztur statistiku par mediāciju, tai skaitā par:

- gadījumu skaitu, kuros tiesa nodevusi lietu mediācijai,
- panākto izlīgumu skaitu,
- izlīguma nosacījumiem (attiecībā uz mediāciju krimināllietās un mediāciju lietās, kurās iesaistīti nepilngadīgie),
- ārpusstiesas mediācijas procesu skaitu (attiecībā uz mediāciju civillietās).

Saistībā ar darbībām, kas balstītas uz projektiem, no 2010. līdz 2011. gadam tiesās, vietējās policijas iestādēs un mediācijas centros ir izplatītas brošūras un skrejlapas, kurās iekļauta informācija par dažādajiem mediācijas veidiem un to praktisko īstenošanu. Lai informētu sabiedrību par mediāciju, tika organizēta arī kampaņa televīzijā, radio un vides reklāmu veidā. Tieslietu ministrija regulāri atjaunina un izplata brošūras, skrejlapas un informācijas lapas, tās pievienojot procesuālajiem dokumentiem un plakātiem, un tās bez maksas ir pieejamas arī ministrijas tīmekļa vietnē.

Polija jau piecus gadus ir atzīmējusi Konfliktu risināšanas starptautisko dienu, un tieslietu ministrs organizē valsts mēroga konferenci par šo tēmu. Turklāt vairākās pilsētās reģionālajā un vietējā līmenī notiek mazāka mēroga konferences, pasākumi, semināri un debates, lai atzīmētu šo notikumu.

Kādas ir mediācijas izmaksas?

Informāciju par mediāciju bez maksas izplata Tieslietu ministrija. Saskaņā ar [pētījumiem](#) mediācija ir izmaksu ziņā efektīvāka nekā tiesvedība.

Krimināllietās un lietās, kurās iesaistīti nepilngadīgie, **pusēm par mediācijas veikšanu nav jāmaksā** – mediācijas izmaksas sedz no Valsts kases līdzekļiem. Citu veidu lietās **atlīdzība parasti** tiek noteikta līgumā starp mediatoru un pusēm. Taču mediators var piekrist veikt mediāciju bez maksas.

Civillietās izmaksas sedz puses. Katra puse parasti sedz pusi no izmaksām, ja vien tās nav vienojušās citādi. Mediācijas procesā, kas uzsākts pēc tiesas ierosinājuma, mediatora atlīdzības summa nemantiska rakstura strīdos ir PLN 60 (apmēram EUR 15) par pirmo mediācijas sēdi un PLN 25 (apmēram EUR 6) par katru nākamo sēdi. Ja process ir saistīts ar mantiska rakstura strīdu, mediatora atlīdzība ir 1 % no strīda priekšmeta vērtības (ne mazāk kā PLN 30 (apmēram EUR 7,5) un ne vairāk kā PLN 1000 (apmēram EUR 250)). Mediatoram turklāt ir tiesības uz izdevumu atlīdzību (lai segtu, piemēram, korespondences un tālruņa sarunu izmaksas un telpu īri). Izmaksām tiek pieskaitīts arī PVN.

Ja mediācijas rezultātā tiek panākts izlīgums, pusei, kura lietu bija iesniegusi tiesā, atlīdzina 75 % no tiesas izdevumiem. Laulības šķiršanas un laulāto atšķiršanas lietās tiesas izdevumus atlīdzina 100 % apmērā.

Ārpus tiesas mediācijas gadījumā mediatora atlīdzību un izdevumu atlīdzību nosaka mediācijas centrs vai puses vienojas par to pirms mediācijas procesa sākšanas. Puses nevar atbrīvot no mediatora izmaksu segšanas, pat ja tās ir atbrīvotas no tiesas izdevumu samaksas. Mediators abu veidu mediācijas procesos (tiesas un ārpus tiesas mediācijā) var atteikties no atlīdzības.

Vai iespējama mediācijas ceļā panāktas vienošanās izpilde?

Civillietās – ja puses ir panākušas izlīgumu, tas tiek pievienots protokolam. Mediators informē puses, ka, parakstot izlīgumu, tās piekrīt to iesniegt tiesai apstiprināšanai. Mediators pārsūta protokolu un izlīgumu tiesai un nosūta protokola kopiju pusēm. Tiesa bez liekas kavēšanās veic procesu, kurā apstiprina mediācijā panākto izlīgumu vai pasludina tā izpildāmību. Tiesa neapstiprina izlīgumu vai nepasludina to par izpildāmu pilnībā vai daļēji, ja izlīgums ir pretrunā tiesību aktiem, labiem tikumiem, tā nolūks ir apiet likumu, tas ir nesaprotams vai ir pretrunā ar darbinieka likumīgajām interesēm. Mediācijas ceļā panāktam izlīgumam, kuru tiesa apstiprinājusi un pasludinājusi par izpildāmu, ir tāds pats juridiskais spēks kā tiesā panāktam izlīgumam, un tas ir izpildāms.

Ģimenes lietās izlīgums var attiekties uz laulāto samierināšanu, atšķiršanas nosacījumiem, vecāku atbildību, saskarsmi ar bērnu, ģimenes vajadzībām, bērna uzturētājiem un ar īpašumu un mājokli saistītiem jautājumiem. Pēc vecāku vai laulāto atšķiršanas var vienoties arī par tādiem jautājumiem kā pases izsniegšana, bērna izglītība, kontakti ar citiem ģimenes locekļiem un bērna īpašuma pārvaldība.

Civillietās mediācijas procesa uzsākšana pārtrauc noilguma termiņa tecējumu.

Krimināllietās un lietās, kurās iesaistīti nepilngadīgie, mediācijas ceļā panākts izlīgums neaizstāj tiesas spriedumu un nav saistošs tiesai, tomēr tiesai būtu jāņem vērā tā saturs procesa noslēgumā. Izlīgums var ietvert šādus elementus: oficiālu atvainošanu, morālā kaitējuma kompensāciju un materiālo zaudējumu atlīdzību, sabiedrisko darbu, pienākumus pret personu, kurai nodarīts kaitējums, pienākumus pret sabiedrību kopumā utt.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lapa atjaunināta: 25/09/2014